

დ რ თ ე ბ

სურათებიანი დამატება

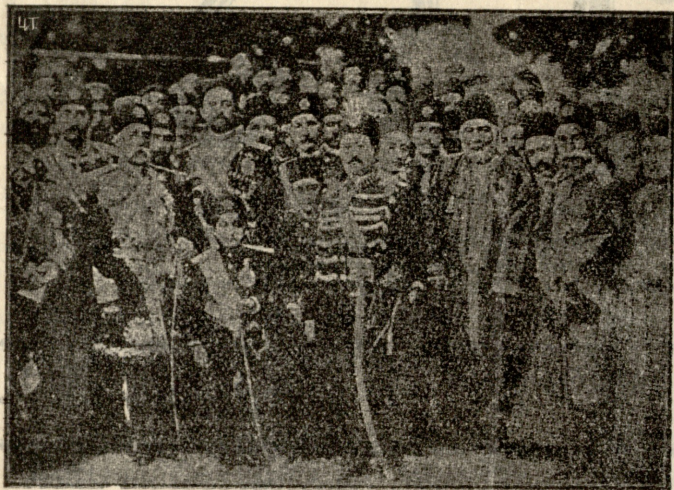
გაზეთის № 8.

კვირა 11 იანვარი 1909 წ.

დამატების № 2.

ამური და პსიხეა. — ქანდაკება კანოვასი.

სპარსეთის შაჰი და მისი მახლოვანნი.

შაჰი შუაში სდგას (ხმაღზე ხელი უფლია), იმის გვერდით ბავშვი მემკვიდრეა; მემკვიდრის უკან მალა-მალა პოლკოვნიკი ლიანოვია.

სახიფათო სიუჟარული

ისტორიული მოთხრობა

(შემდეგი*)

5

როსტომ მეფეს აღდგომის მეორე დღეს საიდუმლო ბჰობა ჰქონდა თავის სასახლეში. მხოლოდ იორამ სააკაძე და ზურაბ-ხანი იყვნენ მეფესთან, მხოლოდ ამ გამოცდილ მეგობრებს გაანდო მეფემ თავისი ხვაშიადი. ამბავი მიეტანათ, რომ თეიმურაზ მეფის მომხრეებს შეთქმულება მოემზადებინათ როსტომის დასაღუპად. თვით მეფის კარსაც კი ჰყოლოდათ შეთქმულებს კაცები. დასკვნეს, თვალი ედევნებინათ ორგულებისათვის, დაქვემარტებით გაეკათ ყოველივე და ერთის დაკვრით მოესპოთ საშირელი დაწყებულება. ბჰობის შემდეგ მეფეს უგუნებობა ეტყობოდა.

— მე კი ხატობაში ვაპირებდი წასვლას: სამებობაა ხვალ, — დაარღვია სიჩუმე ზურაბმა, — გადავდებ: ეტყობა ღიბის დრო ჯერ არ დაგვდგომია.

— ეს საქმე რას უშლის ხატობას? — უბრძანა მეფემ; — იქნება უკეთესიც იყოს ჩვენთვის ხალხში გარევა.

— ჩემი სიძე ყაფლანი იქ იქნება ოჯახობით; მომსურვილდა მათი ნახვა.

— შენ ხომ შემომწყრალი ხარ, კაცო, შენ სიძესთან! — უთხრა იორამმა.

— მე კი არა ვარ შემომწყრალი, თითონ ის გამირისხდა, მოლალატე მიწოდა.

— და მაინც გინდა იმისი ნახვა?! — გაიკვირვა მეფემ.

— დიად, ბატონო, მინდა მისი და მისი ოჯახობის ნახვა; ვიცი, რომ ვუყვარვარ, მაგრამ სჯულის გამოცვლა ვერ უბატიებია.

— მეც მაგისთვის გამიდგა არსიანელი, მეც სამშობლოს მოლალატედ მი-

ვაჩნივარ; ჩვენთვის კი, ზურაბ, საჭიროა იმისთანა მძლავრი კაცი, მეტადრე ეხლა, როდესაც შეთქმულებს კიდევ დაუბარებიათ თეიმურაზი.

— მართალსა ბრძანებთ, ბატონო, ყაფლანი უთუოდ უნდა გადმოვიბიროთ, ჩვენი კაცი უნდა შეიქმნეს ყაფლანი. თეიმურაზი კი საშიში არ არის: ის იმედ დაკარგულია და ვეღარ მიხვდება წადილს. ჩრდილოეთისკენ და უჭირავს მას თვალი, იქიდგან-ლა მოელის შვებას.

— როგორი-ლა იმედ დაკარგული ყოფილა, თუ ისეთი ძლიერი სახელმწიფოს სასოება აქვს?

— იმედი სხვისა და მხოლოდ სხვისა! კრულ არს კაცი, რომელმაც დაამყაროს იმედი თვისი მხოლოდ სხვაზე! ჩრდილოეთი... ჯერ შორს არის ჩრდილო, ჯერ დიდი მანძილი სძევს იქამდის, ჯერ არა სცალიან ჩრდილოს ჩვენთვის და თუ მოიცლის, ნუ თუ თეიმურაზის შერყეული ტახტის გამაგრებას მოანდომებს თავის ძლიერებას?! მოზღვავედნა იგი ჩრდილო აზვირთებული და წარღვნის ყოველსავე.

— მართალს ამბობ! — ბრძანა მეფემ. — ვერც შეეკავება ჩვენი ერი ჩრდილოს: სხვა ჯიშის ხალხია იქ, სხვა ხასიათისა,

სხვა ჩვეულებისა, სხვა მისწრაფებისა, სხვა ისტორიისა. სარწმუნოებრივი ერთობა იტაცებს ჩვენებს იქით, მაგრამ ეს ერთობაც მხოლოდ მოძღვრების ერთობაა, ძირითად ქვემარტების ერთობა, თორემ თვით ხალხის სჯული და თაყვანის-ცემა დიდად განსხვავებულია. გაიგეთ? მოსკოვის ელჩებს მოუთხოვნიათ, ალავერდი მეორედ უნდა ვაკურთხოთ და მხოლოდ მაშინ სწირავს იქ ჩვენი მღვდელიო. თითქო ნაკურთხი არ იყოს ტაძარი წმიდა! არ იცის თეიმურაზმა, რა ბედს უმზადებს სამშობლოს და მთელ წინა აზიას. შემოქმედს აღუშარტია ჩვენ შორის ზღუდე მტკიცე, იმათ კი ჰსურთ დასცენ ეს ბუმბერაზი საფარი. კავკასიონის იქით თვალ-უწვდენელ მინდვრებზე ყოველთვის არსებობდა აუარებელი ერი, ერი დაუდგრომელი, უწყალო. იგი ხარბის თვალთ დაჰყურებს აზიის მდიდარ ქვეყნებს, დიდებულ სამფლობელოებს და აქამდისაც ჩანთქამდა მათ, თუ კავკასიონი არა სდარაჯობდეს მათ ჩრდილოეთით. დაკეტულია კარი ძლიერი კავკასიონისა და მის მცველად სდგას ქარაველი, — აი დიდი ისტორიული მნიშვნელობა პატარა საქართველოსი! და განიხვინე კარნი კლდისანი, და გარდმოსქდნენ ჩრდილონი ღვარად წარმღენელად, და დაჰფაროს ქვეყანა ბნელმან მან გარესკნელმან!.. არ ახსოვს თეიმურაზს სიტყვა იგი წინასწარმეტყველისა და მი-

ს ა თ ა რ - ხ ა ნ ი,

სპარსეთის რევოლიუციონერთა მეთაური.

*) იხ. სურათებიანი დამატება, № 1.

ილტვის ჩრდილოისაკენ, როგორც ზვარაკი უგუნური!

— ჭეშმარიტსა ბრძანებ, ბატონო მეფე! — მოახსენა იორამ სააკაძემ. — თურმე დიდებული შაჰ-აბაზი ბრძანებდა, ქართველები დაჰლუბავენ თავიანთ თავსაც და სპარსეთსაც, თუ გახსნეს დარიალის კარებიო; ეს მამიჩემის გიორგისაგან გამოგონია.

— ზურაბ! თურმე შენი სიძე ყაფლანიც ამნაირი აზრისაა, თურმე ისიც იქვით და ძრწოლით უყურებს სამშობლოს დაკავშირებას ძრიელ ჩრდილოეთთან და მიკვირს, ჩემ მტრებთან ერთად რაღად მოქმედობს, რატომ ჩვენ არ გვიკერს მხარს?! — იკითხა მეფემ.

— არც თქვენ მტრებთან ერთად მოქმედობს, ბატონო; სულ განცალკევებულია. თეიმურაზის ქცევა რომ არ მოსწონს, არც ჩვენ მოგწონვართ. ის ამბობს: კავშირი სპარსეთთან და სჯულის შეუცვლელადაა.

— შესმის, მაგრამ ირანი რომ აღარ ენდობა ქრისტიან მეფეებს; ჩვენებმავე დაუკარგეს ქვეყანას ნდობა: ყენს რომ ერთს ეუბნებიან, სხვაგან სხვასა სთვლიან; თეირანში ეს ყველაფერი იციან.

— ან კი რას უშლის, ბატონო, მაჰმადიანობა? ბიძა თქვენი სვიმონ მეფე რომ მაჰმადიანი იყო, ვერ იყო სასიქადულო მეფე ქართველთა?

— მთელი საქართველო ამაცობდა სვიმონ მეფით! — სთქვა იორამმა.

— ჩემ წინააღმდეგ კი შეთქმულობასა ჰმართავენ! — სთქვა მეფემ დარდიანად.

— და ამაოდ დაურჩებათ განზრახვაში! — მიუგო ზურაბმა.

— არ გაუმარჯვდება ჩემს მტერს: ხელთა მაქვს შეთქმულთა ქსელი. ეტყობა დაავიწყდათ არაგვის ერისთავის დათუნას ხვედრი, — სთქვა მეფემ აღელვებით, მაგრამ მალე დაწყნარდა, ჩაფიქრდა და განაგრძო:

— მაშ ხვალე სამებაში აპირობ წასვლას, ზურაბ?

— დიად, ბატონო!

— მეც მინდა წამოვიდე. ბაღლობისას მინახავს სამება, როცა ცხონებული მამაჩემი დავით მეფე იყო იქ ღამის სათველად. მომინდა იმ ადგილების ნახვა. ბრძანება გასცა მომზადებულიყვნენ ხატობაში წასასვლელად.

6

სამეფო კარავი მალლობზე დაჰკრეს, ისე რომ თავს დაჰყურებდა ეკლესიის მიდამოს. ჭრელი ფარჩა ჰქონდა კარავს შიგნიდან გაკრული. მოჰფინეს ხალიჩებით, მორთეს, თავს დასდეს ხვედრის ბა-

ლიში ოქრომკედით მოქარგული. ბაღლობაში, იღვა თეთრ ხალიჩაზე, რომელზედაც ოქრომკედით და ფერადი აბრეშუმით იყო ამოქარგული სხვა და სხვა ცხოველი, ფრინველი, მცენარე. ადგილადგილ თვლები ჰქონდა ჩაქსოვილი.

წირვა უკვე გამოვიდა, როცა მობრძანდა მეფე, თეთრ ცხენზე იჯდა, დარახტულზე. წყნარად მოდიოდა. სამოცამდე ვაჟკაცი მოსდევდა შეიარაღებული. ხნიერი კაცი ჩანდა, ქარმაგი. წვერი მოკლელა ჰქონდა შეკრეპილი, ჰინით შეღებილი. მის დიდრონ თვალებს ჩაფიქრებული გამომეტყველება ჰქონდათ, მცირედ ცბიერი.

მეფეს მიეგება ხალხი, გამარჯვება მოახსენა. ზოგი გამოერჩია. წინ წარსდგა. ყაფლანიც თავის ოჯახობით მლოცავებ-

ინგლისელი სურათებისა.

სურათების მებრძოლი ქალები არიან. იბრძვიან ქალთათანასწორობის მოსაპოვებლად. ერთ კრებაზე მინისტრს სიტყვა უნდა ეთქვა. მებრძოლი ქალები ხელს უშლიდნენ. ამ სურათზე ის მომენტია აღნიშნული, როდესაც მებრძოლი ქალი ძალით გაჰყავთ კრებიდან. ქალს მათრახი უჭირავს ხელში.

ში იყო, არ კი წარუდგა მეფეს. ზურაბმა ცხენ-და-ცხენ რაღაც მოახსენა მეფეს. იმან ყაფლანისკენ გადაიხედა და ისევ დაუშვა თვალები.

ჩამოხდა მეფე, ფეხით გაემართა. კარავთან შეჩერდა, ხელი აღაპყრო. თათრის წესზე ლოცულობდა, მაგრამ მაჰმადს კი არ ევედრებოდა ამჟამად. ხალხს მცირედ ჟამს სიმშვიდე დაეტყო, მაგრამ თანდათან ისევ აჟიჟინდა, ახმაურდა, გამხიარულდა.

გაჩაღდა სადილები. ყველა მხრიდან ისმოდა საკრავების ხმა, სიცილ-თქარტქარი, სიმღერა, ყიჟინა. ცეკვამდნენ. სურებიდან მოსაკითხს უგზავნიდნენ ერთმანეთს.

სადილს მიირთმევდა მეფეც. მის წინ ეშალა მწვანე სუფრა, რომლის არშია ოქრომკედით იყო ნაკერი. სხვების წინ კარავში და კარავს გარეთ ეშალა ლურჯი სუფრები თეთრად გამოყვანილ ნახატებით.

თანდათან მოიმხიარულა როსტომმა, ეშში შევიდა, ჯილა გადიწია: მასში გაიღვიძა დაუთხანმა, მისმა მამამ. მაშ რა უნდა ექმნა? თუმცა ისლამს აღიარებდა, მაინც ქართველი იყო, ქართველად დამჩალი და ზეციერ მამის სახლში ისე მოიღობინა, როგორც კეთილ მამის სახლში შორიდან მოსულმა შეუღმა.

— სულით დავისვენე ხატის კარს! მხოლოდ ერთი რამ აჩრდილი ადგია ამ ჩემს სიამეს, — ბრძანა როსტომმა.

— რა აჩრდილი, ბატონო?

— რა დარდი იგრძენით, ბატონო მეფე?

— ის დარდი, რომ აქ არის ყაფლან არსიანელი, მე კი არ მახლავს!

— ეს დიდი შეცოდებაა არსიანელის მხრივ!

— შეცოდება?! საშინელი თავხედობაა და ბოროტება

— ბრძანეთ და თრევით მოვიყვანთ თქვენ წინ, ბატონო!

— თქვენს მუხლს ვაკოცინებთ! — ავკუწავთ!

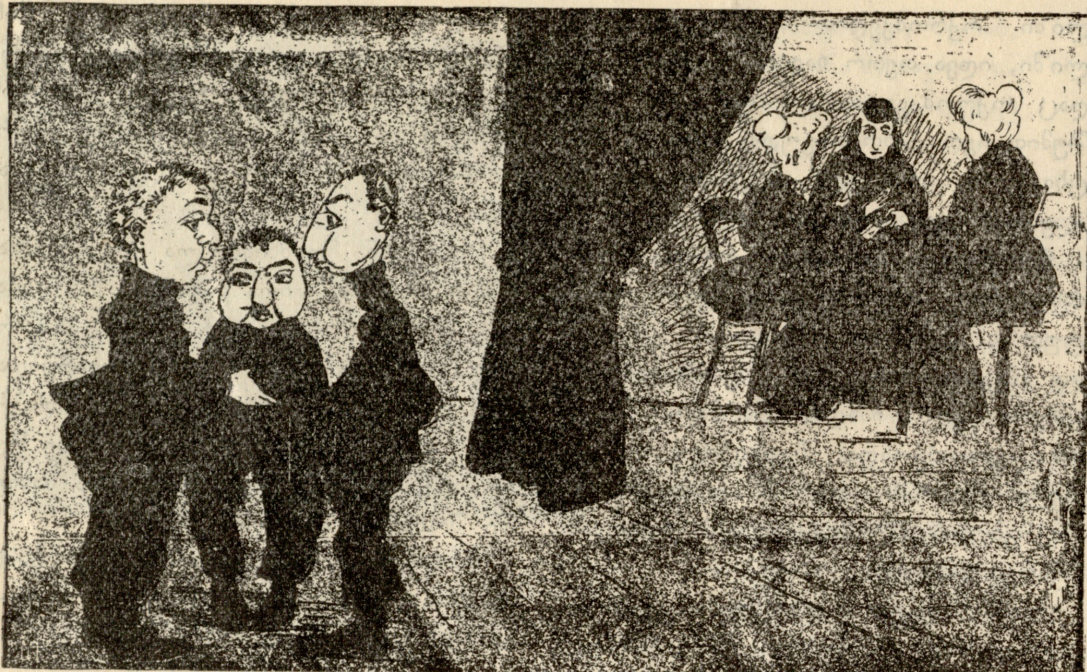
მეფემ თვალი მოავლო ამაღას და ჩაფიქრდა.

7

სიჩუმე ჩამოვარდა სუფრაზე. როსტომს დაეშვა თვალები და შეექცეოდა. მის აწ გაქვავებულ სახეს არავითარი ღელვა აღარ ეტყობოდა, თუმცა მის გულში ორი მძლავრი გრძნობა ებრძოდა ერთმანეთს: შეურიგდეს ყაფლანს, გადადგას პირველმა ნაბიჯი, თუ განრისხდეს და მოსპოს იგი ეხლავე, როცა მარჯვე დრო აქვს და შემთხვევა. თვალეში ხან ბოროტი ნაპერწკალი უკრთოდა,

ხან კეთილ-გონიერება აქრობდა ამ ცეცხლს დამწველს. სიტყვის თქმას ვერავინა ბედავდა: იცოდნენ, რომ მეფე ამ ჟამს ყაფლანის ილბალსა თამაშებდა ხელში და ვერ გაეგოთ ხელს მოუჭერდა მას მოსაშობლად თუ ხელს გაშლიდა მის გასანთავისუფლებლად. სახიფათო იყო, ფიქრი შეეკრთოთ მეფისთვის. როსტომმა ზურაბისკენ გააპარა თვალი. ეს გაფითრებულიყო, სიკვდილის ფერი დასდებოდა. სძლია კეთილმა! ზურაბისადმი მეფის სიყვარულსაც უნდა უმადლოდეს ყაფლანი ამისთვის. ბრძანა მეფემ:

— ზურაბ! კერძი მიართვი ჩემი სუფრიდან შენს სიძეს ყაფლანს. მოიკითხე, უთხარ — შეგირიგდეს: გიბრძანებს — თქო.

მილიონების შვილები.

1-ლი ყმაწვი. მამა დღე-ღამე კლუბში თამაშობს ბანქოს, დედა კიდევ აქ, ჩვენ რიდათი გავერთით?
 2-რე ყმაწვი ჩვენ ვთხოვთ ექსპროპრიატორებს, მოგვიტაცონ, და ასე ათას მანეთს მოვიგებთ.
 3-მე ყმაწვი. ბიჭოს! ეგ კარგი რამე მოიგონე!.. (ჯიჯიტი)

საკვირველია კაცის გული, ბოროტი სთესია მის ძირზე: ეს მეფის წყალობა თითქო ეწყინათ იქ მყოფთ. განა ის კი ეამებოდათ, რომ წყრომა ებრძანებინა და დაეღუბა ყაფლანი? ზოგნი იქნება კიდევ დაჰხმარებოდნენ ყაფლანს გაჭირებაში, მაგრამ ეს კი გულს შეაკლდათ: თითქო გასართობს რასმე მოელოდნენ, ასაღლელებელს და იმედი არ გაუმართლდათო.

— ეს დიდი წყალობაა მეფისაგან იმისთანა კაცისთვის, რომელიც ღირსია განწირვისა!

— ყველაფერში ბედი აქვს არსიანელს!

— ამოდ განიზრახავთ ბოროტს და დრტვიანვთ: ხატის კარს სიდაბლე გვმართებს და კეთილი!

— ჭეშმარიტსა ბრძანებს ბატონი მეფე!

— გული ცხებულისა ნათლად გრძნობს ყოველსავე!

მოსაკითხი ვერცხლის ლანგარზე ეწყო, კულით ღვინო იღვა ზედ. კრძალვით უხლოვდებოდა ზურაბი სიძის სუფრას. ყაფლანი უფროსი იყო იმაზე და ზურაბს მამასივით მიიჩნდა, ესლა კი განრისხებული იყო მისგან. ძვირად უღირდა ზურაბს თავისი მახლობელი და მისადევარნი, თავისი ერთად-ერთი და. ესლა კი მოწყვეტილ-მოშორებული იყო მათგან; ბედნიერი კაცი იყო ზურაბი, გამოჩენილი, მეფის კარს დიდათ მიჩნეული; კმაყოფილებას კი ვერა გრძნობდა მისი გული, რადგან უარყოფილი იყო თავისიანებისგან. გულს უღრღნიდა ჯავრი. შემკრთალი იყო ვაჟკაცი: ისე ჰქონდა წარმოდგენილი, თითქო სიძესა და დასთან ერთად მისი მშობლებიც საგვარეულო აკლდამიდან საყვედურით და ზიზღით უყურებდნენ, როგორც სჯუ-

ლის გამტებს, სამშობლოს მოღალატეს, ქართველთაგან საგმობელს და გმობილს.

„სამშობლოს ღალატით კი არა, სამშობლოს სიყვარულით მივიღეთ სხვათა სჯული, წავეწყმიდეთ სული, რომ შეძლება მოგვეცემოდა დავხმარებოდით მამულს, რადგან ეს ერთად-ერთი გზა იყო ხელგახსნით გვემოქმედა მამულის სასიკეთოდ. მაგრამ როგორ ვაეგებინო, როგორ ვაგრძნობინო სხვას ჩემი გულის თქმა“? თქირობდა ზურაბი და უახლოვდებოდა სიძის კარავს. შერიგების იმედი მცირედ ჰქონდა, რადგან შეუძლებელი იყო ხელახლად სჯულის შეცვლა, უსჯულოს კი ყაფლანი არ შეურიგდებოდა, არ მიიღებდა. „სახიფათო კი იქნება ყაფლანისათვის, თუ გაჯიუტდა: მეფემ სახალხოდ გაუწოდა მას ხელი, გამოუცხადა მეგობრობის სურვილი და თუ სიძემ უარჰყო ეს, მერე არავითარ კეთილს არ უნდა გამოელოდეს როსტომისაგან“, თქირობდა ზურაბი.

— ძია მოდის! — დაიძახა ტასიკომ და წამოხტა შესაგებებლად.

— ჩემი ძმა ზურაბი! — წარმოსთქვა ღელვით ქალბატონმა.

— ზურაბს მეფის მოსაკითხი მოაქვს თქვენთან, ბატონო! — მოახსენა მოურავმა.

ყაფლანმა გაიხედა და შუბლი შეიკმუნა. ანიშნა ფარნაოზს მიჰგებებოდა. ზურაბმა გამარჯვება უთხრა, მშვიდობა უსურვა და მიჰმართა ყაფლანს:

— ბატონმა მეფემ მოსაკითხი გამოგიგზავნა! გვიბრძანა, დავივიწყოთ წარსული და შევრიგდეთ.

ყაფლანს ერთ წამს გრძობათა ბრძოლვა აღებეჭდა სახეზე, მხოლოდ ერთ წამს. მაშინვე გაითვალისწინა, რამდენად უხერ-

ხული იქნებოდა ესლა ჯიუტობა, გადინხარა კეთილისკენ. წამოდგა ფეხზე და ისე მიიღო მეფის მოსაკითხი. მერე გადაეხვია ზურაბს, გადაჰკოცნა თვალ-კრემლიანმა.

შერიგებამ საერთო სიხარული გამოიწვია სუფრაზე: დამ მიულოცა ძმას და აკოცა, ფარნაოზი გადაეხვია ზურაბს, ტასიკო სიხარულით დახტოდა და გარს უვლიდა ძიას. ყაფლანი კმაყოფილი იყო: დაკარგული მახლობელიც შეიძინა, მეფესაც ისე შეურიგდა, რომ თავი არ მოინახრა მის წინაშე.

(შემდეგი იქნება)

კ ი თ ხ ვ ე ბ ი.

რას გათენდები,
 მარქვი დღეო, დაღამებულა?!
 გვამტრე ადმოსულა
 მზეო ჩვენო, ჩასვენებულა?!
 —

რას ირწყაყებ,
 ტავ ზინ-ქუშო, დახნელებულა,
 გლოფის სუღარით
 შებურვალა, დაშუქვრებულა?!
 —

ან შენ გმირთ-გმირა,
 შრომის შვილა, გაწამებულა,
 ქვეყნის ავაზაკ მძარცველთაგან
 დაძმებულა,
 —

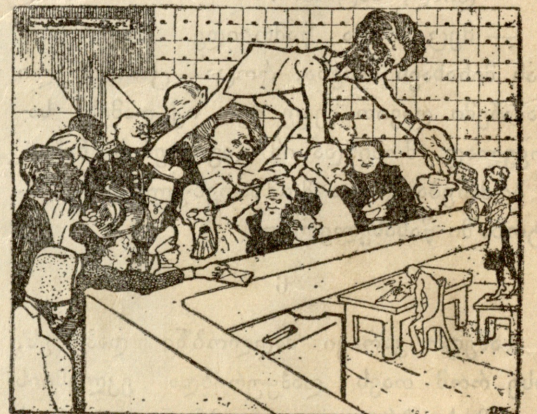
კვლავ რას აღზდგები,
 ვერაგთაგან დამარცხებულა,
 უსამართლობის დასათრგუნად
 მოკვდინებულა?!
 —

შენ, ზრამეთოს,
 ჯაჭვ-ბორკილით დატუქვრებულა,
 რას გაისმება
 მაგ ხუნდთ მსხვერვა, დაღმებულა?!
 —

რას ამწვანდები
 მდელოვ, ტიაღ-გამიშვლებულა?!
 ან რას აღენთვი,
 კერავ მიმქრად-დაძმებულა?!
 —

რას! აუვაკილდი
 კვლავ მთა-ბარც ახსრებულა!
 ზე აღამართე
 აღზდგე, მსარეგ მიძინებულა!

გოგია უიშვილი

სცენა ფოსტაში.

(3. მ.)